
Landfylling og höfn fyrir efnisvinnslusvæði Björgunar á Álfsnesi Ákvörðun um matsáætlun

1 INNGANGUR

Þann 17. desember 2018 barst Skipulagsstofnun tillaga Björgunar ehf. að matsáætlun um fyrirhugaða landfyllingu og höfn fyrir efnisvinnslusvæði fyrirtækisins á Álfsnesi, Reykjavík, samkvæmt 8. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum, sbr. liði 2.01 og 10.12 í 1. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði umsagna Reykjavíkurborgar, Fiskistofu, Hafrannsóknastofnunar, Heilbrigðiseftirlits Reykjavíkur, Minjastofnunar Íslands, Náttúrufræðistofnunar Íslands, Orkustofnunar, Samgöngustofu og Umhverfisstofnunar.

2 GÖGN LÖGÐ FRAM

Tillaga framkvæmdaraðila að matsáætlun: Landfylling og höfn fyrir efnisvinnslusvæði Björgunar á Álfsnesi. Alta, desember 2018.

Umsagnir um tillögu að matsáætlun bárust frá:

- Reykjavíkurborg með tölvupósti dags. 8. janúar 2019.
- Fiskistofu með bréfi dags. 15. janúar 2019.
- Hafrannsóknastofnun með tölvupósti dags. 21. janúar 2019.
- Heilbrigðiseftirliti Reykjavíkur með bréfi dags. 8. janúar 2019.
- Minjastofnun Íslands með bréfi dags. 15. janúar 2019.
- Náttúrufræðistofnun Íslands með bréfi dags. 8. janúar 2019.
- Samgöngustofu með bréfi dags. 14. janúar 2019.
- Umhverfisstofnun með tölvupósti dags. 16. janúar 2019.

Ekki barst umsögn frá Orkustofnun. Frekari upplýsingar bárust frá framkvæmdaraðila með tölvupósti dags. 14., 22. og 24. janúar 2019.

3 FRAMKVÆMD OG UMHVERFISÁHRIF

Valkostir

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að þeir valkostir sem hafi verið metnir varðandi staðsetningu uppbyggingar starfsemi Björgunar, þ.e. 8-10 ha vinnslusvæði sem yrði að hluta til á 4-5 ha landfyllingu, séu Álfsnesvík á vestanverðu Álfsnesi, Gufunes, Sundahöfn, Geldinganes, við Álfsnesbæinn og á norðanverðu Álfsnesi við Kollafjörð. Í valkostamati hafi ekkert komið fram sem komi í veg fyrir að Álfsnesvík teljist ágætur kostur fyrir framtíðarstaðsetningu starfseminnar. Sú niðurstaða byggir á því að sjónræn áhrif séu líkleg til að vera lítil af hafnaraðstöðu, mannvirkjum og efnishaugum, og að draga megi úr þeim með því að fella mannvirki og efnishauga að landi, . Að

mestu megi hlífa minjum sem hafi verndargildi og ekki sé líklegt að bein áhrif verði veruleg á nálæg svæði sem séu á á náttúruminjasrá. Ósnortnu svæði verði raskað og búsvæði skert en engar heimildir eru um að á svæðinu séu sérstæðar jarðmyndanir eða fágætar lífverur. Áhrif vegna umferðar og titrings á byggð ættu að vera óveruleg en þau þurfi að skoða í samhengi við áform um lagningu Sundabrautar.

Fram kemur að fyrir liggi viljayfirlýsing borgarráðs um að Björgun flytji starfsemi sína í Álfsnesvík og sé unnið að breytingum á aðal- og svæðisskipulagi og nýju deiliskipulagi. Farið hafi verið yfir ofangreinda valkosti í valkostamati aðal- og svæðisskipulagsins um mögulega staðsetningu og lagt mat á þá út frá mögulegum áhrifum á umhverfi annars vegar og aðstæðum fyrir starfsemina hins vegar. Af þeim stöðum sem skoðaðir hafi verið virðist staðsetning við Álfsnesvík fela í sér skynsamlega málamiðlun, að virtum þeim atriðum sem greiningin ná til.

Í umsögn Reykjavíkurborgar er mælt með að við valkostagreiningu á ólíkum útfærslum á umfangi og staðsetningu athafnasvæðis á landi sé gengið út frá því markmiði að náttúrulegri gróðurþekju og þar með búsvæðum fugla sé raskað eins lítið og kostur sé, ekki síst við um val á legu aðkomuvegar.

Í svari Björgunar kemur fram að nánari grein verði gerð fyrir valkostum um legu vegarins og áhrif á náttúru verði hluti þeirrar umfjöllunar í frummatsskýrslu.

Í umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands kemur fram að mikilvægt sé að gerð sé grein fyrir valkostum og rökstyðja þurfi vel ástæður þess að aðrir kostir en sá sem hér um ræði séu útilokaðir.

Í svari Björgunar kemur fram að gerð verði góð grein fyrir valkostum og rökstuðningur fyrir ástæðum fyrir vali aðalvalkosti.

Umhverfisstofnun telur mikilvægt að rökstuðningur sé til staðar um það hvers vegna valinn kostur sé talin bestur þeirra sem hafi verið athugaðir.

Í svari Björgunar kemur fram að ítarleg umfjöllun verði um valkosti en ítarleg gögn liggi m.a. fyrir í kostamati, í umhverfisskýrslu vegna skipulagsbreytinga, sem unnar séu samhliða umhverfismatsferli. Einnig verði gerð nánari grein fyrir valkostum um legu aðkomuvegarins, tilhögun hans og efni sem í hann fari.

Minjastofnun Íslands vekur athygli á, að í tillögu að matsáætlun framkvæmdaraðila komi fram að afmörkun framkvæmdasvæðis í Álfsnesvík hafi verið breytt þannig að fiskbyrgi sem áður voru innan þess verði fyrir utan og að ekki sé reiknað með að leita þurfi leyfis Minjastofnunar þar sem ekki sé friðaðar fornleifar innan framkvæmdasvæðisins. Í júlí 2018 hafi stofnunin sent borgarráði bréf þar sem vakin hafi verið athygli á mikilvægi minjasvæðisins á Álfsnesi og því beint til borgaryfirvalda að fundinn yrði annar staður fyrir athafnasvæði Björgunar og að borgin beitti sér fyrir því að minjarnar á Gunnunesi og Álfsnesvík við Þerneyjarsund yrðu varðveittar til framtíðar. Hafi þessi sjónarmið verið ítrekuð í umsögn um breytingar á svæðisskipulagi Höfuðborgarsvæðisins 2040 og Aðalskipulagi Reykjavíkur 2010-2030 í október 2018. Það sé því ekki rétt að ekkert afgerandi komi í veg fyrir að Álfsnesvík geti talist ágætis kostur fyrir iðnaðarsvæði.

Í svari Björgunar kemur fram að þegar fyrst hafi verið fundað með Minjastofnun hafi verið til skoðunar að hafa athafnasvæðið við bæinn Niðurkot / Sundakot. Fulltrúar Minjastofnunar hafi bent á að þar væru merkar minjar og betra væri að finna starfseminni stað austar. Í nóvember 2017 hafi Minjastofnun verið kynnt niðurstaða kostamats og Álfsnesvík kynnt sem skynsamleg málamiðlun. Í mars 2018 hafi Minjastofnun sent umsögn um breytingu á svæðisskipulagi og boðað að þegar skráningu Borgarsögusafns væri lokið myndi stofnunin taka afstöðu til þess hvort minjar yrðu í hættu vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Á þessum tíma hafi athafnasvæðið verið afmarkað þannig að minjum yrði hlíft af fremsta megni.

Skipulagsstofnun tekur undir með umsögnum Náttúrufræðistofnunar Íslands og Umhverfisstofnunar um að í frummatsskýrslu þurfi að gera grein fyrir valkostum fyrir staðsetningu starfsemi Björgunar. að Rökstyðja þarf hvers vegna staðsetning í Álfsnesvík er talin uppfylla best markmið fyrirhugaðra framkvæmda. Í valkostaumfjöllun þarf að gerða samanburð á áhrifum mismunandi staðsetningarkosta á hina ýmsu umhverfisþætti s.s. fornminjar og gera þarf grein fyrir fyrirhuguðum mótvægisáðgerðum. Sýna þarf legu 2. áfanga Sundabrautar gagnvart fyrirhuguðum framkvæmdum á yfirlitsmynd og gera grein fyrir samlegðaráhrifum framkvæmda Björgunar og Sundabrautar.

Landslag og ásýnd

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að svæðið í Álfsnesvík sé lágrent og hafi ekki áberandi landslagseinkenni. Ásýnd þess muni breytast þar sem landfylling komi í stað haf- og strandsvæðis auk þess sem hluti lands í Álfsnesvík verði lækkaður til að landið og landfyllingin verði í sömu hæð. Gert sé ráð fyrir hafnaraðstöðu og löndunarleiðslum fyrir dælingu jarðefna. Áætlað byggingarmagn verði allt að 2.000 m² og mesta hæð tækja og bygginga um 14 m.

Í umsögn Umhverfisstofnunar er bent á mikilvægi þess að fjalla vel um sjónræn áhrif mannvirkja og mótvægisáðgerðir sem miði að því að fella þau sem best að landslagi.

Í svari Björgunar kemur fram að landslagi svæðisins verði lýst í frummatsskýrslu. Sýndar verði myndir af svæðinu fyrir framkvæmdir og tölvugerðar myndir af fyrirhugaðri landfyllingu, viðlegukanti, athafnasvæði og vegtengingu sem sýni hvernig líkleg ásýnd verði að framkvæmdum loknum. Niðurstaða umhverfismats verði nýtt til að segja til um mótvægisáðgerðir.

Í frummatsskýrslu þarf að leggja mat á áhrif breytinga með tilkomu athafnasvæðis Björgunar á landslagi og ásýnd. Stofnunin leggur áherslu á vandaða myndræna framsetningu þeirra gagna sem sýna eiga sjónræn áhrif fyrirhugaðra framkvæmda. Rökstyðja þarf val sjónarhorna mynda sem sýna aðstæður á svæðinu fyrir framkvæmdir og að þeim loknum.

Strandsvæði, sjávarbotn og straumar

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að strandsvæði og sjávarbotn muni taka breytingum vegna landfyllingar undir vinnusvæði og viðlegukant og vegna dýpkunar innsiglingarrennu. Við löndun efnis úr flutningaskipum verði notaður sjór til að dæla því á land og þegar fínefni hafi sest til, í þar til gerðum lónum eða tækjabúnaði á landi, sé sjó hleypt aftur út um útrás sem hafi ekki verið hönnuð en markmiðið sé að sem allra minnst af efni fari aftur út, með sjónum og ferskvatni sem sé notað til að skola efnið. Meðfram landi séu almennt berar klappir og lítið set. Fram kemur að fjaran sé fremur smágrýtt og hallalítill þar sem hún sé í nokkru skjóli frá Þerney. Botn Þerneyjarsunds sé að miklu leyti fínn skeljasandur sem verði leðjubornari eftir því sem dýpi aukist. Engar vísbendingar séu um að botngerð eða strandsvæði sé sérstakt. Landfylling út í Þerneyjarsund kunni að hafa áhrif á strauma þar, en við það geti ölduálag breyst sem geti haft áhrif á rof á landi og sjávarbotni.

Umhverfisstofnun telur að í frummatsskýrslu þurfi að vera ítarleg umræða um magn gruggs sem skolist út með sjó eftir dælingu á land og hvaða leið verði valin við að takmarka útskolun.

Hafrannsóknastofnun ítrekar mikilvægi þess að komið verði í veg fyrir að grugg berist aftur til sjávar frá löndun og vinnslu efnis og bendir á möguleika settjarna.

Í svari Björgunar kemur fram að í frummatsskýrslu verði fjallað nánar um endanlega útfærslu á gerð útrásar og áætluðu sjó-, vatns- og setflæði um hana til að lágmarka gruggrennsli til sjávar. Unnið sé að rannsókn á mögulegri dreifingu fínefna frá fyrirhugaðri starfsemi með straumlíkani. Markmiðið sé að sem allra minnst af efni fari aftur út með sjó og vatni sem sé notað til að þvo setið.

Skipulagsstofnun tekur undir með Umhverfisstofnun og Hafrannsóknastofnun að í frummatsskýrslu þurfi að leggja mat á útskolun gruggs til sjávar, m.a. þarf að gera grein fyrir áætluðu magni gruggs sem skolast út og fyrirhuguðum mótvægisaðgerðum.

Lífríki í sjó og á landi

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að botndýralíf hafi verið rannsakað víða á Þerneyjarsundi við fyrirhugað framkvæmdasvæði, tegundafjöldi sé mikill en um sé að ræða algengar tegundir. Sýni verði tekin með botngreip, á tveimur stöðvum á fyrirhuguðu landfyllingarsvæði og tveimur stöðum þar sem fyrirhugað sé að dýpka, til athugunar á lífríki og setgerð.

Fram kemur að árið 2008 hafi gróðurfar í Álfsnesi verið kannað í tengslum við stækkun á athafnasvæði Sorpu í Álfsnesi, athugunarsvæðið hafi náð að hluta til yfir fyrirhugað framkvæmdasvæði. Gróðurfar einkennist af gróðurfélögum sem teljist vera algeng á landsvísu og ekki hafi fundist plöntur sem skráðar séu á valista. Önnur athugun á gróðri á svæðinu hafi farið fram árið 2006 í tengslum við legu fyrirhugaðrar Sundabraut um Álfsnes en engar sjaldgæfar eða sérstæðar lágplöntur hafi fundist á svæðinu. Þá hafi gróður verið flokkaður í gróðurfélög en ekkert þeirra sé sjaldgæft eða einstakt á landsvísu.

Fram kemur að fuglalíf í Álfsnesi hafi verið athugað sumarið 2008 í tengslum við áform um stækkun athafnasvæðis Sorpu og hafi athugunin náð inn á fyrirhugað framkvæmdasvæði Björgunar. Niðurstöður þeirrar athugunar hafi verið að fuglalíf í Álfsnesi sé nokkuð fjölbreytt. Settjörn fyrir neðan bæinn í Álfsnesi standi uppúr hvað fuglalíf varði en í henni sé vatn sem komi frá urðunarstaðnum, þar sé fuglalíf fjölskrúðugt og í mýrlendi umhverfis hana, sem og á malarkambi milli tjarnarinnar og sjávar og séu mófuglar einkennandi. Hrossagaukur og stelkur séu tíðastir í votlendi og graslendi en heiðlóa í mólendi. Niðurstaða athugunarinnar hafi verið að hlífa þyrfti tjörninni við Nesvík við allri truflun á varptíma fugla. Samkvæmt skráningunni árið 2008 hafi 10 tegundir á valista verið kunnar í kringum athafnasvæði Sorpu og 15 ábyrgðartegundir.

Í umsögn Reykjavíkurborgar kemur fram að skynsamlegt hefði verið að gera einnig úttekt á lífríki fjöru enda séu ekki til nýleg gögn um fjörolíf á þessum slóðum, því sé mælt með að sýnatöku úr fjörunni verði bætt við fyrirhugaðar rannsóknir. Þá þurfi að skoða vel samhengi athugana við áhrif framkvæmda á strauma og lífríki í sjó. Niðurstaða um hvaða leiðir verði farnar til að koma í veg fyrir gruggmengun við uppdælingu efnis geti haft áhrif á hvort auka þurfi rannsóknir á lífríki á botni og í fjöru.

Í svari Björgunar kemur fram að í drögum að matsáætlun sé vísað í athuganir sem gerðar hafi verið á lífríki fjöru við Álfsnes, en þar komi fram að það sé svipað og finnst víða á Suðvesturlandi þar sem brim sé lítið. Ekki sé gert ráð fyrir því að rannsóknir á lífríki fjöru gefi fullri upplýsingar en þær sem fyrir liggi. Engar vísbendingar séu um að strandsvæðið sé sérstakt. Um þetta verði fjallað í frummatsskýrslu og sé markmiðið að umhverfisáhrif verði lágörkuð.

Í umsögn Hafrannsóknastofnunar kemur fram að fyrirhugað framkvæmdasvæði sé í nálægð við mynni Leiruvogs sem Leirvogsá, Úlfarsá og Kaldakvísl renni í. Í tveimur fyrrnefndu ánum séu stofnar laxfiska sem nýttir séu til stangveiða. Frumniðurstöður úr rannsókn á farleiðum laxfiska úr Leirvogsá og Elliðaám sem gerð hafi verið sumarið 2018 bendi til þess að einstaka fullorðinn lax gangi um Þerneyjarsund á leið sinni upp í Elliðaár, en undantekning sé að laxaseiði á leið til sjávar gangi þar. Hins vegar fari sjóbirtingur bæði úr Elliðaám og þó einkum Leirvogsá um sunnið yfir sumarið. Frekari greining gagna úr ofangreindri rannsókn ætti að gefa vísbendingar um hvort framkvæmdir geti haft teljandi áhrif á fiskstofna í þessum ám. Hafa skuli í huga að á Brimnesi í um 1,0-1,5 km fjarlægð frá framkvæmdasvæðinu sé þekkt hrygningarsvæði þorsks. Stofnunin bendi á að hvergi sé minnst á frumframleiðendur fjörunnar, þara og þang, og mælir með að gerð verði athugun á fjörunni með tilliti til þeirra og líffræðilegs fjölbreytileika almennt. Þær heimildir sem vísað sé til í tillögu að matsáætlun séu vel yfir 20 ára gamlar og margt geti hafa breyst á þeim tíma.

Í svari Björgunar kemur fram að fyrir liggja rannsókn frá 2006 austan við áætlað framkvæmdasvæði um flóru og gróður á fyrirhuguðu vegstæði Sundabrautar. Rannsóknin bendi ekki til þess að lífríki fjara á athugunarsvæðinu sé sérstakt heldur sverji sig í ætt við aðrar fjörur á þessum slóðun. Svæðið í Álfsnesvík falli hvorki undir sérstaka vernd vistkerfa og jarðminja, samkvæmt 61. gr. laga um náttúruvernd, né tillögur að svæðum á B-hluta náttúruminjaskrár. Björgun telji að frekari rannsóknir á lífríki fjöru muni ekki gefa fyllri upplýsingar en þær sem fyrir liggja.

Náttúrufræðistofnun telur að í matsáætlun sé að finna umfjöllun um þá þætti í náttúruafari sem þurfi að gera grein fyrir í frummatsskýrslu.

Umhverfisstofnun vekur athygli á því að á fyrirhuguðu athafnasvæði sé að finna gróðurvistgerðir sem hafi hátt verndargildi. Stofnunin telur mikilvægt að gróðurlendi sé rannsakað m.t.t. þéttleika þessara vistgerða og um það sé fjallað í frummatsskýrslu, auk þess hvernig rask þeirra verði takmarkað með mótvægisáðgerðum. Mælir stofnunin með því að svarðlagi verði haldið til haga svo hægt sé að nýta það við frágang.

Í svari Björgunar kemur fram að í frummatsskýrslu verði teknar saman upplýsingar um lífríki út frá þeim rannsóknum sem fyrir liggja þ.á.m. vistgerðarkorti Náttúrufræðistofnunar sem sé með nákvæmni niður í 5 m² reiti, en út frá því megi meta þéttleika vistgerða og áhrif á þær. Gerð verði grein fyrir endanlegri útfærslu á landfyllingu, skeringum á landi upp af henni og vengtengingu. Viðbótargögn sem Náttúrufræðistofnun hafi bent á í umsögn sinni muni styrkja umfjöllun um lífríki. Því telji Björgun ekki þörf á frekari rannsóknum vegna gróðurs.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að þerney sé á náttúruminjaskrá m.a. vegna þess að þar séu varpstöðvar allmargra fuglategunda og verndargildi Leiruvogs liggja í fjölbreytilegum strandgróðri, lífríkri fjöru og miklu fuglalífi. Þar með sé fuglalíf stór þáttur í verndargildi beggja svæða sem stofnunin telji gefa tilefni til þess að áhrif á fuglalíf svæðisins verði metin. Stofnunin bendir á að þær athuganir sem stuðst sé við séu meira en tíu ára gamlar, en svæðið sé ekki skilgreint sem mikilvægt fuglasvæði. Umhverfisstofnun tekur undir með framkvæmdaraðila að mikilvægt sé að tekið sé tillit til þeirra tegunda fugla sem Ísland er ábyrgðarland fyrir og bendir á nauðsyn þess að í frummatsskýrslu þurfi að uppfæra tilvísun í valista fugla.

Í svari Björgunar kemur fram að í frummatsskýrslu verði yfirlit yfir niðurstöður rannsókna um fuglalíf og verði álit Náttúrufræðistofnunar leitað á hugsanlegum áhrifum á fuglategundir á valista og ábyrgðartegundir. Með þessu telji Björgun að gerð verði grein fyrir því hvort framkvæmdin sé líkleg til að hafa áhrif á fuglalíf svæðisins á fullnægjandi hátt.

Í frummatsskýrslu þarf að leggja mat á áhrif á fjörlíf, gróður og fugla skv. nýjustu fyrirliggjandi rannsóknum og þarf framkvæmdaraðili að hafa samráð við Náttúrufræðistofnun Íslands áður en vinnu við frummatsskýrslu lýkur hvort að ráðast þurfi í nýjar athuganir á fuglum á áhrifasvæði Björgunar.

Menningar- og náttúruminjar

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að við afmörkun á væntanlegu athafnasvæði á landi hafi sérstaklega verið tekið tillit til þess að einstökum og heildstæðum búsetuminjum Niðurkots / Sundakots frá 17. öld verði ekki raskað og reynt eins og kostur er að hlífa minjum í nágrenni bæjarins Glóru sem séu frá 19 öld. Stefnt sé að því að rústir fiskibýrgja, sem séu hluti minjaheildar með minjum um verslun, útveg og landbúnað, verði utan athafnasvæðisins.

Í umsögn Reykjavíkurborgar kemur fram að mikilvægt sé að sem best lending náist varðandi varðveislu verðmætustu menningarminja svæðisins og að gætt sé að því að ekkert rask verði á þeim á framkvæmdatíma.

Í umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands segir að þó menningarminjar séu utan hlutverks stofnunarinnar þá séu oft nán tengsl milli þeirra og náttúruafars. Við vernd menningarminja þurfi

því að huga sérstaklega að því að slíta þær ekki úr tengslum við það náttúrufar sem kunni að vera ástæða fyrir tilvist þeirra.

Í svari Björgunar kemur fram að framkvæmdasvæðið sé í nágrenni við svæði sem skilgreind séu í verndartillögum Náttúrufræðistofnunar á framkvæmdaráætlun náttúruminjaskrár við Þerney og Leiruvog. Í frummatsskýrslu verði gerðar tillögur um umhverfissvöktun þar sem niðurstaða matsins gefi tilefni til.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að þó Leiruvogur og Þerney séu ekki friðlýst svæði þá hafi þau verndargildi vegna hverfisverndar og stöðu á náttúruminjaskrá og væri það því framkvæmdinni til bóta ef fjallað yrði sérstaklega um áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á svæðin.

Í svari Björgunar kemur fram að fjallað verði um áhrif á svæðin við Leiruvog og Þerney.

Í umsögn Minjastofnunar kemur fram að fornleifar með mikið varðveislugildi séu í nágrenni fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis. Svæðið, sem nái yfir vestanvert Gunnunes, Álfsnesvík, Þerney og Þerneyjarsund, sé einstakt og hafi mikla þýðingu fyrir sögu byggðar á Suðvesturlandi. Borgarsögusafn Reykjavíkur hafi lokið skráningu á minjum í júní 2018 og í framhaldinu hafi verið óskað eftir umsögn Minjastofnunar um minjar sem gætu lent innan framkvæmdasvæðisins. Minjastofnun hafi svarað í júlí 2018, að aukin vitneskja um minjarnar staðfesti að þær séu hluti einstakrar minjaheildar sem hafi varðveist nær ósnortin, en þar séu minjar um verslun frá síðmiðöldum og útveg og landbúnað fram á fyrri hluta 20. aldar. Að mati Minjastofnunar felist gildi staðarins fyrst og fremst í því að þar sé lítt röskuð minjaheild sem hafi hátt varðveislugildi. Ljóst sé að ef áform gangi eftir um að athafnasvæði Björgunar verði við Álfsnesvík, muni hluti af einstöku minjasvæði verða eyðilagður og gildi svæðisins rýrna verulega. Telji stofnunin að ríkir almannahagsmunir standi til þess að varðveita slíkan sögu- og minjastað í borgarlandinu og að ekki megi fórná honum fyrir tímabundna aðstöðu til efnisvinnslu. Á vegum stofnunarinnar sé nú hafin könnun á því hvort friðlýsa eigi svæðið, en fyrirhugað framkvæmdasvæði sé innan þess. Með hliðsjón af því sem rakið er í umsögninni fellst Minjastofnunin ekki á að athafnasvæði Björgunar verði við Álfsnesvík og mun beina þeim tilmælum til Reykjavíkurborgar að starfsemi Björgunar verði fundinn annar staður.

Björgun er sammála Minjastofnun um að staðsetning fornleifa í nágrenni framkvæmdasvæðisins eigi að hafa áhrif á staðsetningu þess, enda hafi fyrirtækið haft samráð við Minjastofnun frá því í byrjun árs 2017. Reykjavíkurborg hafi breytt afmörkun framkvæmdasvæðisins í skipulagi, þannig að skráðar minjar sem áður hafi verið innan framkvæmdasvæðis yrðu utan þess, og sé sú afmörkun kynnt í tillögu að matsáætlun. Þannig hafi verið tekið tillit til skráðra minja.

Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir þeirri minjaheild, á fyrirhuguðu athafnasvæði Björgunar og í nágrenni þess, sem fjallað er um í umsögn Minjastofnunar og mikilvægi hennar. Gera þarf grein fyrir og leggja mat á hugsanleg áhrif fyrirhugaðra framkvæmda, bæði bein og óbein, á menningarminjar og á minjaheildina. Þá þarf að fjalla um þær rannsóknir á menningarminjum, sem farið hafa fram og eru fyrirhugaðar, og taka til fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis. Gera þarf grein fyrir mótvægisaðgerðum sem fyrirhugaðar eru til þess að koma í veg fyrir, draga úr eða bæta fyrir hugsanleg áhrif á menningarminjar og minjasvæði.

Samfélag

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að efnisflutningar fari að mestu fram innan framkvæmdasvæðisins á framkvæmdatíma. Næstu þéttbýlu íbúðarsvæði séu í yfir 2 km fjarlægð og íbúar þar kunni að verða varir við framkvæmdir og efnisflutninga en litlar líkur séu á því að ónæði verði verulegt. Eins séu litlar líkur á ryki þar sem efnid sem unnið sé á svæðinu sé það blautt að fok verði lítið. Þungaumferð muni fylgja starfseminni en hún sé ekki líkleg til að hafa veruleg áhrif í byggð.

Í umsögn Reykjavíkurborgar kemur fram að saknað sé umfjöllunar um útvistargildi svæðisins og áhrif framkvæmdar á það. Þar megi nefna áhrif á útvist á sjó t.d. siglingar smábáta og kajakróður.

Í svari Björgunar kemur fram að fyrirtækið telji ekki líkur á að fyrirhugaðar framkvæmdir komi til með að hafa markverð áhrif á útvistargildi svæðisins fyrir smábáta og kajakróður.

Heilbrigðiseftirlit Reykjavíkur bendir í umsögn sinni á að hávaði frá starfseminni geti magnast upp við endurkast í Esjuhlíðum, eins og raunin sé með hávaða frá nærliggjandi skotvöllum. Ónæði geti því orðið meira en gert sé ráð fyrir út frá útreikningum á dreifingu hávaða og þurfi að athuga það sérstaklega. Heilbrigðiseftirlitið áréttar að á undanförunum árum hafi borist kvartanir vegna titrings frá starfsemi Björgunar við Sævarhöfða. Mikilvægt sé að umhverfismat taki til mögulegra áhrifa vegna titrings frá hörpun og hugað verði að mögulegum mótvægisáðgerðum.

Í svari Björgunar kemur fram að í frummatsskýrslu verði gerð grein fyrir hávaðamælingum frá núverandi starfsemi við Sævarhöfða og metið út frá aðstæðum á nýjum stað hver áhrifin séu líkleg til að verða. Mat á áhrifum hávaða frá starfseminni á nýjum stað, verði unnið af hljóðvistarfræðingum og sé sú vinna í undirbúningi. Miðað verði við upplýsingar um hávaða frá efnisvinnslu og reiknað út frá landlíkani hvernig hljóðið sé líklegt til að berast. Landlíkanið muni bæði ná yfir nærsvæði við lóðina og fjarsvæði í Esjuhlíðum. Niðurstöður verði nýttar til að móta mögulegar mótvægisáðgerðir, t.d. varðandi staðsetningu tækja og hljóðskermun á eða við lóð. Leitað verði upplýsinga frá sambærilegum framleiðslufyrirtækjum hérlendis um þeirra sambærilegu athuganir. Fram kemur að það sé rétt að kvartanir hafi borist vegna titringsáhrifa frá starfsemi Björgunar við Sævarhöfða en með réttum útbúnaði og stillingum á tækjum sé hægt að koma í veg fyrir titring. Björgun sé í sambandi við erlenda aðila með mikla þekkingu á þessu sviði og muni leita til þeirra áður en búnaður verði settur upp við Álfsnesvík varðandi undirstöður og grundun undir hörpun og álíka búnað.

Umhverfisstofnun telur að fjalla þurfi um í frummatsskýrslu hvort hætta sé á foki ef fínefnaríkt efni verði haugsett á athafnasvæðinu.

Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir hávaða og titringi á rekstartíma og tekur Skipulagsstofnun undir með Heilbrigðiseftirliti Reykjavíkur um að dreifingu hávaða þurfi að athuga sérstaklega, meta möguleg áhrif vegna titrings frá hörpun og gera grein fyrir mótvægisáðgerðum. Skipulagsstofnunin tekur undir með Umhverfisstofnun um að í frummatsskýrslu þurfi að fjalla um og leggja mat á mögulegt fok á fínefnum frá haugsettu efni á athafnasvæðinu að íbúðarbyggð á framkvæmda- og rekstartíma, og mótvægisáðgerðum ef þörf krefur.

Rannsóknir og vöktun

Í tillögu að matsáætlun kemur fram að almennt liggja fyrir nokkuð góður þekkingargrunnur um svæðið þar sem töluverðar rannsóknir hafi verið unnar m.a. í tengslum við umhverfismat Sundabrautar og vegna urðunarstaðar Sorpu. Í tillögu að matsáætlun er yfirlit yfir þær rannsóknir og athuganir sem þegar liggja fyrir á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði eða í nágrenni þess.

Í umsögn Reykjavíkurborgar er mælt með því að þörf á rannsóknnum sé endurmetin og uppfærð jafnóðum og frekari ákvarðanir eða upplýsingar um framkvæmdina liggja fyrir og rannsóknnum breytt eða bætt við eins og þörf þyki.

Í svari Björgunar kemur fram að í frummatsskýrslu verði umhverfisáhrif metin, út frá þeim gögnum sem liggja fyrir og þeim viðbótarrannsóknnum sem lagt sé til í endanlegri matsáætlun að verði unnar. Í frummatsskýrslu verði gerðar tillögur um umhverfisvöktun eftir því sem niðurstaða matsins gefi tilefni til.

Í frummatsskýrslu þarf að leggja fram áætlun um vöktun umhverfisáhrifa eftir að framkvæmdum er lokið og starfsemin er komin í rekstur, eftir því sem við á.

4 NIÐURSTAÐA

Í samræmi við 8. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum hefur Skipulagsstofnun farið yfir framlagða tillögu Björgunar ehf. að matsáætlun ásamt þeim umsögnum sem borist hafa stofnuninni og viðbrögðum framkvæmdaraðila við þeim. Skipulagsstofnun fellst á tillögu framkvæmdaraðila að matsáætlun með eftirfarandi athugasemdum:

1. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir valkostum fyrir staðsetningu starfsemi Björgunar. Rökstyðja þarf hvers vegna staðsetning athafnasvæðis í Álfsnesvík er talin uppfylla best markmið fyrirhugaðra framkvæmda. Í valkostaumfjöllun þarf að gera samanburð á áhrifum mismunandi staðsetningarkosta á hina ýmsu umhverfisþætti s.s. fornminjar og gera grein fyrir fyrirhuguðum mótvægisaðgerðum. Sýna þarf legu 2. áfanga Sundabrautar gagnvart fyrirhuguðum framkvæmdum á yfirlitsmynd og gera grein fyrir samlegðaráhrifum framkvæmda Björgunar og Sundabrautar.

2. Í frummatsskýrslu þarf að leggja mat á áhrif breytinga með tilkomu athafnasvæðis Björgunar á ásýnd og landslag. Skipulagsstofnun leggur áherslu á vandaða, myndræna framsetningu þeirra gagna sem eiga að sýna sjónræn áhrif fyrirhugaðra framkvæmda. Rökstyðja þarf val sjónarhorna mynda sem sýna aðstæður á svæðinu fyrir framkvæmdir og að þeim loknum.

3. Í frummatsskýrslu þarf að leggja mat á útskolun gruggs til sjávar, m.a. þarf að gera grein fyrir áætluðu magni gruggs sem skolast út og fyrirhuguðum mótvægisaðgerðum.

4. Í frummatsskýrslu þarf að leggja mat á áhrif á fjörulíf, gróður og fugla skv. nýjustu fyrirliggjandi rannsóknnum og þarf framkvæmdaraðili að hafa samráð við Náttúrufræðistofnun Íslands, áður en vinnu við frummatsskýrslu lýkur, hvort að ráðast þurfi í nýjar athuganir á fuglum á áhrifasvæði Björgunar.

5. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir þeirri minjaheild, á fyrirhuguðu athafnasvæði Björgunar og í nágrennis þess, sem fjallað er um í umsögn Minjastofnunar og mikilvægi hennar. Gera þarf grein fyrir og leggja mat á hugsanleg áhrif fyrirhugaðra framkvæmda, bæði bein og óbein, á menningarminjar og á minjaheildina. Þá þarf að fjalla um þær rannsóknir á menningarminjum, sem farið hafa fram og eru fyrirhugaðar, og taka til fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis. Gera þarf grein fyrir mótvægisaðgerðum sem fyrirhugaðar eru til þess að koma í veg fyrir, draga úr eða bæta fyrir hugsanleg áhrif á menningarminjar og minjasvæði.

6. Í frummatsskýrslu þarf að gera grein fyrir hávaða og titringi á rekstartíma. Dreifingu hávaða þarf að athuga sérstaklega, meta möguleg áhrif vegna titrings frá hörpun og gera grein fyrir mótvægisaðgerðum. Fjalla þarf um og leggja mat á mögulegt fok á fínefnum frá haugsettu efni á athafnasvæðinu að íbúðarbyggð, á framkvæmda- og rekstartíma, og gera grein fyrir mótvægisaðgerðum ef þörf krefur.

7. Í frummatsskýrslu þarf að leggja fram áætlun um vöktun umhverfisáhrifa eftir að framkvæmdum er lokið og starfsemin er komin í rekstur, eftir því sem við á.

Framkvæmdaraðili getur kært ákvörðunina til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála, sbr. 14. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum. Kærufrestur er til 28. mars 2019.

Reykjavík, 28. febrúar 2019

Jakob Gunnarsson

Matthildur B. Stefánsdóttir

Skipulagsstofnun
b.t. Matthildar B. Stefánsdóttur
Laugavegi 166
105 Reykjavík

Reykjavík 3. janúar 2019

Vísað er í bréf Skipulagsstofnunar, dags. 18. desember 2018., þar sem óskað er eftir umsögn Reykjavíkurborgar um tillögu að matsáætlun um landfyllingu og höfn fyrir efnisvinnslusvæði Björgunar ehf. á Álfsnesi. Björgun sendi Skipulagsstofnun tillöguna þann 17. desember síðastliðinn og miðast hún við feril mats á umhverfisáhrifum framkvæmda skv. lögum nr. 106/2000 og reglugerð nr. 660/2015 en framkvæmdin telst matskyld.

Óskað er eftir því að Reykjavíkurborg meti hvort tillagan geri nægjanlega grein fyrir framkvæmdinni og umhverfi hennar og hvort réttir umhverfisþættir séu teknir til skoðunar og hvort áætluð gagnaöflun sé ásættanleg.

Skrifstofa umhverfisgæða á umhverfis- og skipulagssviði Reykjavíkur vinnur umsögnina fyrir hönd Reykjavíkurborgar.

Að mati skrifstofu umhverfisgæða er um vandaða tillögu að matsáætlun að ræða þar sem ítarlega er rætt um öll þau helstu atriði sem munu skipta máli í umhverfismati áætlaðrar framkvæmdar. Þá hefur verið brugðist við athugasemdum sem bárust þegar drög að tillögunni voru auglýst fyrr í haust. Er mjög jákvætt að vel hefur verið vandað að undirbúningi umhverfismatsins. Það skiptir afar miklu máli enda um umfangsmikla og margþátta framkvæmd að ræða á áður óröskuðu svæði og mjög mikilvægt að umhverfisáhrif séu þekkt og að hugað hafi verið að nauðsynlegum mótvægisáðgerðum.

Staðháttum og skipulagi er lýst vandlega og vísað er í vinnu við breytingar á Aðalskipulagi Reykjavíkur 2010-2030 og Svæðisskipulagi Höfuðborgarsvæðisins 2040 og þá valkostagreiningu um staðsetningu athafnasvæðis Björgunar sem farið hefur fram samhliða þeim skipulagsbreytingum.

Framkvæmdinni er lýst nokkuð ítarlega en um er að ræða 4-5 hektara landfyllingu og 4-5 hektara athafnasvæði á landi. viðlegukant og dýpkun innsiglingar og bráðabirgðarvegtengingu frá Víðinesvegi. Ljóst er að ýmis óvissuatriði eru enn til staðar varðandi útfærslur einstakra framkvæmdaliða og kemur fram í matslýsingunni að því verður gert mun betur skil í frummatsskýrslunni. Á það við um eftirfarandi atriði:

- Endanleg stærð og lögun landfyllingar.
- Stærð raskaðs svæðis á sjó og á landi.
- Áfangaskipting uppbyggingar.
- Endanlegt efnisval og uppruni efnis fyrir landfyllingu.
- Frekari útfærsla á hafnaraðstöðu og innsiglingarrennu.
- Aðferðir og aðstaða til dælingar sets á land og endanleg lausn við að móta aðferðir til að koma í veg fyrir gruggmengun í sjó.
- Aðkomuvegur: valkostir um endanlega legu, tilhögun hans og efnisval.
- Fyrirkomulag starfsemi Björgunar og útfærsla á lóð í samræmi við deiliskipulagstillögu.

Mögulegt er að þegar svo mörg óvissuatriði um framkvæmdina eru til staðar við upphaf umhverfismats að það geti leitt til þess að forsendur til að meta stöðu helstu umhverfisþátta og þarfagreiningu á nauðsynlegum rannsóknum séu ófullnægjandi. Að mati skrifstofu umhverfisgæða er ekki ástæða sé til að hafa áhyggjur af þessu því í matsáætluninni eru viðmið almennt víðtæk og t.d. er horft til alls mögulegs athafnasvæðis sem og nálægra áhrifsvæða. Mælt er þó með því að þörf á rannsóknum sé endurmetin og uppfærð jafn óðum og frekari ákvarðanir/upplýsingar um framkvæmdina liggja fyrir og rannsóknum breytt eða þeim bætt við eins og þörf þykir. Til að tryggja þetta er mælt með því að drög að frummatsskýrslu verði kynnt til að bæði tími og svigrúm verði fyrir mögulegar breytingar eða viðbætur.

Í kafla um umfang og áherslur mats á umhverfisáhrifum er helstu áhrifaþáttum framkvæmdar gert skil og þeir listaðir í töflu 4.1. Að mati skrifstofu umhverfisgæða er sá listi ágætlega tæmandi og er umfjöllun í kjölfarið um einstaka umhverfisþætti ítarleg og ekki hægt að sjá annað en að hún sé byggð á bestu mögulegum gögnum og vandlega vísað í viðmið í lögum, reglugerðum og stefnu stjórnvalda. Einna helst er saknað umfjöllun um útivistargildi svæðisins og áhrif framkvæmdar á þann þátt. Þar má nefna áhrif á útivist á sjó t.d. siglingar smábáta og kajakróður.

Áhrif framkvæmdar á lífríki á strandsvæðum og sjávarbotni eru líklegust til að veða hvað þyngst í umhverfismatinu enda er grunnsjávarlífríkið auðugt á þessum slóðum. Því er mjög jákvætt að stefnt er að rannsóknum á botndýralífi á því svæði sem landfyllingin er áætluð. Það hefði verið skynsamlegt að gera einnig úttekt á lífríki fjörunnar á þessu svæði enda eru ekki til nein nýleg gögn um fjörlíf á þessum slóðum. Mælt er með að sýnatöku úr fjörunni sé bætt við botndýrarannsóknina. Upplýsingar um fjörlíf svæðisins geta einnig verið gagnlegar þegar meta þarf umhverfisáhrif vegna starfsemi Björgunar t.d. þegar starfsleyfið er undirbúið. Þá þarf að skoða vel samhengi athugana á áhrif framkvæmdar á strauma og á lífríki í sjó. Niðurstaða um hvaða leiðir verði farnar til að koma í veg fyrir gruggmengun við uppdælingu efnis getur haft áhrif á hvort auka þurfi enn frekar rannsóknir á lífríki á botni og fjöru.

Upplýsingar um gróðurfar og fuglalíf svæðisins teljast viðunandi og mat á verndargildi svæðisins fyrir vistgerðir og fugla á þann veg að ekki er ástæða til að rannsaka það frekar. Mælt er með að við valkostagreiningu á ólíkum útfærslum á umfangi og staðsetningu athafnasvæðis á landi að gengið sé út frá því markmiði að náttúrulegri gróðurþekju og þar með búsvæðum fugla sé raskað eins lítið og kostur er. Það á ekki síst við um val á legu aðkomuvegar þar sem mögulegt er að valkostir verði nokkrir.

Ljóst er á athugasemdum Minjastofnunar að framkvæmdasvæðið er ekki vel staðsett með tilliti til menningarminja og er í raun mitt á merkilegu menningarsögusvæði. Ekki er hægt að sjá annað en að tekið hafi verið umtalsvert tillit til þessa þáttar við þá útfærslu á framkvæmd sem kynnt er í matsáætluninni og er gert ráð fyrir umtalsverðri greiningu á mögulegum áhrifum á menningarminjar í frummatsskýrslunni. Jákvætt er að samráð hefur verið haft við Borgarsögusafn, sem er helsta fagstofnun Reykjavíkurborgar varðandi menningarminjar, safnið hefur nú þegar kortlagt menningarminjar á svæðinu og stefnt er að frekara samráði í umhverfismatsferlinu. Mikilvægt er að sem bestri lendingu sé náð varðandi varðveislu verðmætustu menningarminjana og að hugað sé að því við framkvæmdina að ekkert rask verði á þeim á framkvæmdatíma.

Öll leyfi sem Reykjavíkurborg veitir er varða framkvæmdina eru tilgreind á réttan hátt í matsáætluninni en þau eru eftirfarandi:

- Framkvæmdaleyfi Reykjavíkurborgar skv. 14. gr. skipulagslaga nr. 123/2000 og reglugerð um framkvæmdaleyfi nr. 772/2012. Afgreitt af skipulagsfulltrúa Reykjavíkur.
- Byggingarleyfi fyrir mannvirkjagerð á lóð í samræmi við deiliskipulag, samkvæmt 9. gr. laga nr. 160/2010 um mannvirki. Afgreitt af byggingarfulltrúa Reykjavíkur.
- Starfsleyfi frá Heilbrigðiseftirliti Reykjavíkur fyrir starfsemi Björgunar skv. reglugerð nr. 785/1999.

Skrifstofa umhverfisgæða mun veita umsögn um frummatsskýrslu framkvæmdarinnar fyrir hönd umhverfis- og skipulagssviðs Reykjavíkur (og drög að frummatsskýrslu ef boðið verður upp á slíkt) og áskilur sér einnig rétt á frekari athugasemdum á seinni stigum svo sem við veitingu framkvæmdaleyfis sem og við gerð deiliskipulags.

f.h. skrifstofu umhverfisgæða, umhverfis- og skipulagssviði Reykjavíkur.

Snorri Sigurðsson, verkefnastjóri, deild náttúru og garða.

[Sláðu inn hér]

[Sláðu inn hér]

Borgartún 12-14
105 Reykjavík
Sími 411 1111
Bréfsími 411 8505
www.reykjavik.is

[Sláðu inn hér]